
דבר המערכת אוגוסט 2012

Author(s): סיגל וקס and נעמי הדס לידור

Source: *IJOT: The Israeli Journal of Occupational Therapy* / כתב עת ישראלי לריפוי
כרך 21, אוגוסט 2012, כרך 3, Special Issue on the topic of
Teaching, Training and Supervision in Occupational Therapy / גיליון מיוחד בנושא
(אוגוסט 2012) הוראה, הכשרה והדרכה בריפוי בעיסוק

Published by: Israeli Society of Occupational Therapy / העמותה ישראלית לריפוי בעיסוק

Stable URL: <http://www.jstor.com/stable/23470616>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

JSTOR

is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *IJOT: The Israeli Journal of Occupational Therapy* / כתב עת ישראלי לריפוי בעיסוק

דבר המערכת אוגוסט 2012

נעמי הדס לידור

סיגל וקס

כמרפאים בעיסוק אנו משלבים תהליכי למידה בכל תחומי העיסוק שלנו: ילדים, פיזיקלי, בריאות הנפש, לקויות קוגניטיביות, זקנה ואחרים. העשייה הטיפולית מספקת בידינו את הכלים להעביר ידע ולסייע בפיתוח מיומנויות, אך האם כלים אלה מתאימים ודי בהם גם להוראת המקצוע?

חינוך מקצועי הוא תחום ייחודי, הדורש למידה והתמחות. עם השנים התפתחה ההבנה שכדי לטפח מרפאים בעיסוק טובים, יש לשכלל את גישת החינוך, את ההוראה, את ההדרכה ואת הכשרה. לשם כך יש לשאוב ידע גם מתיאוריות של למידה, השמות דגש על תהליכים קוגניטיביים, וגם מתיאוריות של טיפול, השמות דגש על תהליכים רגשיים. אלה חוברות לתפיסה המקצועית ההולכת ומתפתחת ויחד הן מאפשרות לפתח את רב הממדיות הגלומה באיש המקצוע.

גיליון זה עוסק בהוראת מקצוע הריפוי בעיסוק על כל צדדיה: חינוך הדור הבא של אנשי המקצוע, הכשרה לרכישת מיומנויות מקצועיות והדרכה של העובדים בשדה הקליני להמשך פיתוח אישי ומקצועי. מטרתו להמחיש את הרחבת התפיסה, הגישות וארגז הכלים של מי שעוסקים בהוראה, הכשרה והדרכה באוניברסיטה ובשדה. מסמך המתע"מ שפורסם ב-2006 (ילון-חיימוביץ ואחרים), במטרה לתאר את מרחב העשייה המקצועית, מנתח את הידע ואת הפעילויות הנדרשים ממרפא בעיסוק, אך אינו עוסק בדרכים להקניית ידע זה. המסמך עוסק בתהליך ההתערבות מול הפרט, ואינו כולל תהליכי הדרכה והוראה, הנעשים פעמים רבות בתהליך מקביל להתערבות הניתנת על ידי המרפא בעיסוק. אף על פי שרבים מאתנו עוסקים גם בחינוך, אם של מרפאים בעיסוק ואם של אנשי צוות אחרים, של סטודנטים או של לקוחות ומשפחותיהם, כלי הוראה, הכשרה והדרכה אינם ניתנים בלימודי המקצוע בתואר הראשון. בשנים האחרונות הוכנסו קורסי חוץ בכל המוסדות האקדמיים להכשרת מדריכים קליניים, ובחלק מן המוסדות יש קורסים ייחודיים להוראה ולהכשרה בלימודי התואר השני. אין ספק שיש צורך ועניין בגיבוש ערכים, ברכישת גישות, בשיטות ובכלים שמאפשרים למרפא בעיסוק להיות מעורב באופן מקצועי ורחב יותר בהוראה, בהדרכה, בייעוץ ובהכשרה, מה שייצור חיבור נכון יותר בין השדה לאקדמיה. אנחנו מקוות שגיליון זה יתרום לעוסקים במלאכה זו.

המאמרים והמדורים המובאים לפניכם בגיליון מנסים לפתוח צוהר לתחום החינוך של אנשי המקצוע. המאמרים מדווחים על פיתוחים שנעשו בשדה ובאקדמיה, יש בהם מאמרים של סטודנטים ושל אנשי מקצוע, מקורותיהם שאובים מתפיסת הריפוי בעיסוק ומתחומים אחרים וחדשים. כולם מקיפים את תחומי העיסוק השונים של הריפוי בעיסוק.

עבודה רבה נעשית היום באופן אינטר-דיסציפלינרי, לכן בשנים האחרונות אנחנו מנסים ללמוד, להתאים ולהטמיע התערבויות הוראתיות והדרכתיות ממקצועות קרובים וגם שפחות קרובים, כמו שבא לידי ביטוי במאמר של נעמה כץ וד"ר נעמי הדס לידור: **"הדרכה אימונית - חשיבה אחרת בעבודת המרפא בעיסוק כאיש שיקום"**, וכן בסקירת הספרות שמציגה מיכל דה לה וגה, על ספרם של חנוך ירושלמי ותמר קרון העוסק ב**נישה הבין-סובייקטיבית בהדרכה**.

גם לעידן המודרני ולטכנולוגיה המתפתחת יש מקום בתהליכי הוראה, הכשרה והדרכה, כפי שאפשר לראות במאמר שנכתב בידי הצוות המקצועי של פרויקט י"ש בירושלים: **"הדרכת סטודנטים לריפוי בעיסוק במאה ה-21 - תכתובת בדואר האלקטרוני כאמצעי משלים בהכשרה המעשית"**. מאמר זה מציג מודל ייחודי שנבנה בהכשרת סטודנטים לריפוי בעיסוק, המתאים את הקצב ואת הכלים העומדים לרשות המדריך הקליני, ומאמץ טכנולוגיה מתקדמת כחלק מתהליך ההכשרה.

קרן גייקובס, ועמיתתה ננסי דויל, שלשמחתנו התגייסו ותרמו מניסיון בהוראת מקצוע הריפוי בעיסוק בתוך ומחוץ לאוניברסיטת בוסטון, מרחיבות את היריעה לגבי ההזדמנות הגלומה בשימוש בטכנולוגיות מתקדמות. מאמרן: **"Learning Locally and Globally: An Overview of Distance Education in Occupational Therapy"** עוסק בכלים של למידה מרחוק ומציג את האופן שבו הם משתלבים בהוראת המקצוע. מדור טכנולוגיה, שנכתב הפעם על ידי ד"ר ליאת רז-הנה, ד"ר שירה ילון-חיימוביץ, פרופ' אמתי זין, ופרופ' נעמי כץ, עוסק גם הוא בטכנולוגיה חדשנית המתווספת בשנים האחרונות להוראת והכשרת המקצוע: **"מס"ר: שימוש בסימולציה**

נקודת המבט של הסטודנטים חשובה לא פחות, שהרי הם מעלים לפנינו דילמות תוך כדי תהליך ההכשרה שלהם. בעבודה עם סטודנטים אנחנו מנסים ללמד אותם למצוא בתוכם את הכוחות, את החלופות ואת הפתרונות. בשנים האחרונות הוראת המקצוע עוסקת יותר ויותר בלימוד דרכים להשגת ידע, ולא רק בהקניית הידע עצמו, מתוך הבנה שהידע מתפתח בקצב אדיר, והלמידה הנדרשת מעובד מקצועי אינה מסתיימת לעולם. המאמר: **"בשבילי עם עצמי": כלי למיפוי עצמי של דילמות אתיות בריפוי בעיסוק, העוסק בסוגיות שעולות מן הסטודנטים עצמם, נכתב על ידי נעמה כץ, נילי ברויאר, מוריה עשרי, יפית שפיגלר, נדיה גולדמן ואור אברמוביץ. זהו מאמר משותף לסגל ולסטודנטיות מן הקריה האקדמית אונו שפיתחו כלי לעיבוד סוגיות אתיות המסרידות סטודנטים ואנשי מקצוע כאחד. כלי זה יכול לשמש כאמצעי לבדיקה עצמית במסגרת הכשרה והדרכה, והוא משלב היבטים רגשיים וקוגניטיביים בהתמודדות עם הסוגיה האתית. גם במדור **"ממבט אישי"** מובאת נקודת מבטה של סטודנטית, עם סיום לימודיה, לגבי דילמת ההדרכה בעבודת המרפא בעיסוק. עדי טנא, בוגרת החוג לריפוי בעיסוק באוניברסיטת ת"א מתארת בדבריה את תהליך צמיחתה מסטודנטית לאשת מקצוע.**

דרך תהליכי הכשרה או יכולים לקדם תהליכים חברתיים. המאמר: **"פרויקט קשר", שותפות אקדמיה - קהילה לשינוי חברתי**, שנכתב על ידי מירי טל-סבן,

כוכבית לוי-מזעקי, וד"ר ענת גולוס, מן החוג לריפוי בעיסוק באוניברסיטה העברית, מדגיש גם את הפן הערכי בחינוך אנשי המקצוע. הוא מתאר כיצד נחשפים הסטודנטים לשדה הקליני דרך התנסויות בגוונים שונים ויש בו הרחבה של התפיסה ושל ארגז הכלים שלנו כמכשירי הדור הבא.

מרפאים בעיסוק רבים מבינים היום שיש הזדמנות חשובה בתחום החינוך של עובדים, כערוץ נוסף להתפתחות מקצועית, המחזק את מעמדנו המקצועי והציבורי. זוהי דרך להטמיע את התפיסה ואת החשיבה שלנו. העיסוק בהדרכה מזמין למפגש שמשלב בין הידע שלנו מתחום הריפוי בעיסוק ובין התפיסה התפקודית כלפי הלומד והמודרך, לתחומים נוספים של חינוך, ייעוץ, פסיכולוגיה ועוד.

יש בעבודת ההדרכה וההכשרה תהליכים מקבילים בין העבודה הישירה עם הצרכנים לבין העבודה ההדרכתית מול אנשי צוות. המפגש שלנו עם הצרכן בתקופות של משבר נועד לאפשר לו למידה, הסתגלות, שינוי והשתלבות לתוך מציאות חדשה, אחרת. בתוך התהליך יש מרכיבים של זיהוי כוחות, רכישת ידע ומיומנויות ולעתים רכישת תפיסת עולם המאפשרת הכלה של השונה ושל עצמי. אפשר לראות את הקווים המקבילים: בין המדריך לבין המודרך, בין המודרך לצרכן, ובין המדריך למערך הכולל של המקצוע, הרוכש ומעצב לעצמו תפיסות וכלי הדרכה חדשניים ובונה את תפיסת עולמו המקצועית באמצעות ההדרכה וההכשרה. עבור כולם, המטרה היא להשיג מימוש עצמי, הגשמה, עצמאות, שליטה, בחירה. כמדריכים וכמחנכים אנו משמשים מודל למודרכים ולסטודנטים שלנו, והם משמשים מודל ללקוחותיהם. הלקוחות עצמם יכולים לשמש מודל למשפחותיהם ולסביבתם. כך הולכים ומתרחבים מעגלי ההשפעה שאנו נוטלים על עצמנו. גיליון זה מיועד לכל מרפאה בעיסוק העוסקים בעבודתם בהדרכה, בהוראה, בייעוץ ובהכשרה של סטודנטים, מרפאים בעיסוק, צרכנים, אנשי מקצוע אחרים ומשפחות.

אנו מאחלות קריאה מהנה ומלמדת,

סיגל וקס
sigalvax@gmail.com

ד"ר נעמי הדס לידור
noami.h@gmail.com

עורכות אורחות